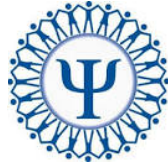

Рада адвокатів
Львівської області

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СПРАВА КОЛЬПІНГА В УКРАЇНІ
ГО "УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ПСИХОЛОГІЇ БЕЗПЕКИ"
РАДА АДВОКАТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НЕВИДИМА ТРАВМА

INVISIBLE TRAUMA

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю

Львів
2025

Невидима Травма = Invisible Trauma : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / відп. за вип. І. Сулятицький. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2025. – 154 с.

Матеріали даного видання укладено на основі доповідей учасників науково-практичної конференції “Невидима травма”, науковців і практиків, що безпосередньо займаються дослідженням тяжкості колективної травми для соціумів що їх зазнають, психотравмами війни діагностикою та лікуванням нейротравм (особливо -акубаротравми), психосоціальних та правових проблем вимушено переміщених війною.

Представлені думки і емпіричні факти досліджень психологів, лікарів, юристів, що сприятиме ширшому ознайомленню із різновидами прояву наслідків невидимих травм

Зібрані матеріали стануть добрим джерелом глибшого розуміння комплексних проблем невидимих травм для науковців і практиків, викладачів та студентів, усіх, кому небайдужі проблеми психічного здоров'я нації, збагачення національного та впровадження міжнародного досвіду розв'язання проблеми, вироблення міжнародно-правового статусу вимушених переселенців – громадян України, системи допомоги одужанню військовим і цивільним особам, що зазнали нейротравм (від тяжкості акубаротравми для особи і до колективних травм прожитого для спільноти), практики їх діагностики та відновлення.

Зміст

Олена Бабкіна

ПРАВА ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ НА ЮРИДИЧНУ
ТА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ У ВИПАДКАХ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА 5

**Андрій Базилевич, Анджей Войтила,
Наталія Чмир, Пауліна Войтила-Бучора,
Оксана Гдіря**

ПСИХОСОМАТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЗДОРОВЛЕННЯ
ПІСЛЯ КОМПЛЕКСНИХ ТРАВМ 5

Беата Барчі

СТИГМАТИЗАЦІЯ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ
У СУСПІЛЬСТВІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВІДНОВЛЕННЯ
ПІСЛЯ ТРАВМИ 10

Станіслав Басараб, Людмила Макаренко

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ
ДІЙ ПІСЛЯ ПЕРЕНЕСЕНОЇ АКУБАРОТРАВМИ 14

Ростислав Білобровка

У СВІТІ ПСЕВДОІДЕЙ АБО ДЕРЖАВНО-СУСПІЛЬНІ
МАЯЧНІ ІДЕЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО
І ЦИВІЛІЗАЦІЮ 18

Адам Васильєв, Оксана Сергєєнкова

РОЗГОРТАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ КРИЗИ МОЛОДІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 29

Беата Барчі

*кандидат психологічних наук
доцент кафедри психології
Мукачівський державний університет*

СТИГМАТИЗАЦІЯ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ У СУСПІЛЬСТВІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ТРАВМИ

Слово “стигма” (stigma) ще з часів середньовіччя використовувалося як “мітка”, “тавро”, “клеймо ганьби”, яким в античні часи мітили рабів чи злочинців, а в медицині – як ознака хвороби. У сучасному світі слово “стигма” розуміють як соціальне та психологічне відчуження особи від соціуму. Цей термін у 1963 р. у науку запровадив Goffman [4].

Стигматизація психічних розладів залишається серйозною перешкодою для повноцінного відновлення осіб, які пережили травму. Цей феномен впливає на кожний аспект життя постраждалих: від доступу до медичних послуг до соціальної адаптації. Стигматизація психічних розладів є актуальною суспільною проблемою, оскільки суттєво впливає на якість життя психічно хворих та їхніх родин, а негативні стереотипи зумовлюють дискримінацію при працевлаштуванні та в суспільних стосунках. Стигма для родичів психічно хворих існує, але дуже часто набуває форм, що виходять з їхнього, родичів, сприйняття, і не завжди може вписатися в якісь загальноприйняті вимірювання стигми [1].

Малина О. розглядає стигматизацію, як негативну упереджену реакцію суспільства на наявність психіатричного діагнозу, що розглядається у контексті аналізу її психотравмуючого впливу на усі аспекти життя хворих та їх сімей, що має зовнішні, соціальні та економічні прояви з боку суспільства та внутрішні, самостигматизуючі травматичні

чинники. Автор приділяє особливу увагу соціально-психологічним передумовам формування стигми у психічно хворих як найбільш уразливої категорії суспільства, що традиційно розглядаються як неповноцінні, непередбачувані і небезпечні та зазнають упередженості, відчуження, дистанціювання і, зрештою, дискримінації з боку суспільства [2].

Самостигматизацію Чутора М. визначає як сукупну реакцію пацієнта на хворобу та роль психічнохворого в суспільстві. Самостигматизація може призвести до депресії, занурення в собі, аутизму, формування почуття власної неповноцінності [3].

Ми розглянемо природу стигми, її соціальні та культурні корені, а також вплив на індивідуальні та колективні процеси відновлення після травматичних подій.

Стигматизація психічних розладів може бути як внутрішньою, так і зовнішньою. Зовнішня стигматизація проявляється у формі дискримінації та упередженого ставлення з боку суспільства. Люди з психічними розладами стикаються з недовірою, осудом або навіть виключенням з соціальних груп. Внутрішня стигматизація є самостигмою, коли людина починає вірити в негативні стереотипи щодо себе. Це часто призводить до зниження самооцінки, уникання лікування та ізоляції.

Окремо можна виділити структурну стигматизацію, тобто систематичне недофінансування служб психічного здоров'я або прийняття політичних рішень, які обмежують доступ до якісної допомоги.

Історично в багатьох культурах психічні розлади асоціювалися з проявами "слабкості", гріха чи навіть прокляття. У пострадянських суспільствах зокрема, психічні розлади довго замовчувалися, а люди, які потребували допомоги, часто стикалися з осудом.

Відсутність належної інформації про природу психічних захворювань сприяє укоріненню стереотипів, які впливають на суспільне сприйняття. Наприклад, багато людей все ще вірять, що депресія не є захворюванням, а просто "поганий настрій", або що ПТСР виявляється лише у військових.

Стигматизація психічних розладів суттєво ускладнює процес відновлення після травматичних подій. Зволікання у пошуку допомоги негативно позначаються на розвитку особистості. Боязнь засудження з боку суспільства змушує багатьох людей уникати звернення до фахівців. Це призводить до загострення симптомів і хронізації розладів. Наприклад, особи з ПТСР, які не отримують належної терапії, часто стикаються з проблемами в роботі, стосунках і здоров'ї.

Ізоляція та соціальна ізоляція є наступною проблемою, яка може виникати. Люди з психічними розладами часто уникають соціальних контактів через страх осуду. Це позбавляє їх важливих ресурсів підтримки: родини, друзів, колег. Стигматизація психічних розладів має негативний вплив на самооцінку. Внутрішня стигма змушує людей почуватися “неповноцінними”, що погіршує їхнє психічне здоров'я і підсилює симптоматику.

Відсутність якісної інфраструктури для лікування психічних захворювань через структурну стигматизацію значно обмежує можливості відновлення. У багатьох країнах досі бракує фахівців, а медичні послуги залишаються дорогими та малодоступними.

Вбачаємо розв'язання проблеми стигматизації за допомогою наступних кроків: освіта та інформування суспільства (кампанії з підвищення обізнаності можуть допомогти розвінчати стереотипи щодо психічного здоров'я. Це включає як загальноосвітні заходи, так і цілеспрямовані ініціативи в соціальних мережах) ; законодавчі ініціативи (впровадження політик, які захищають права людей з психічними розладами, може сприяти зниженню дискримінації. Наприклад, закони, що забороняють дискримінацію на робочому місці, або створення квот на працевлаштування таких осіб) ; розвиток системи психічного здоров'я (доступні послуги, які забезпечують анонімність, зручність і якість допомоги, можуть стати вагомим кроком для боротьби зі стигмою) ; соціальна підтримка (створення груп підтримки для осіб з психічними розладами та їхніх родичів сприяє формуванню відчуття спільності).

Стигматизація психічних розладів має багатовимірний негативний вплив на процес відновлення після травми. Подолання цієї проблеми вимагає комплексного підходу, який включає освіту суспільства, реформування системи охорони здоров'я та посилення соціальної підтримки. Лише спільними зусиллями можна створити суспільство, де кожна людина матиме змогу отримати допомогу без страху осуду.

Список використаних джерел

1. *Басій Р. М.* Стигматизація психічно хворих з погляду їхніх родичів на прикладі фокус-групового дослідження матерів психічно хворих / Р. М. Басій // Наукові записки НаУКА. оціологічні науки. – 2017. – . 196. – . 73–78.
2. *Малина О. Г.* оціально-психологічні механізми стигматизації хворих на психічні розлади / О. Г. Малина // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Психологічні науки”. – 2017. – Вип. 2, т. 2. – . 176–180.
3. *Чутора М. В.* Самостигматизація осіб з психічними захворюваннями як реакція на стигматизацію суспільством / М. В. Чутора // Науковий вісник Ужгородського національного університету. ерія “Педагогіка, соціальна робота”. – 2012. – Вип. 25. – . 229–231.
4. *Goffman, E.* (1986). Stigma: notes on the management of spoiled identity. N. Y.: Publisher: Simon & Schuster.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>